

Memorandwm Esboniadol i Reoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) (Coronafeirws) (Diwygio) (Diwygio) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan yr Adran Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) (Coronafeirws) (Diwygio) (Diwygio) 2020.

Kirsty Williams AS
Y Gweinidog Addysg
22 Rhagfyr 2020

1. Disgrifiad

- 1.1 Mae Rheoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) (Coronafeirws) (Diwygio) (Diwygio) 2020 (“Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020”) yn ymestyn y diwygiadau i ofynion gweithdrefnol a chyfansoddiadol penodol a bennir yn Rheoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) 2005 sy'n gysylltiedig â phaneli apelau derbyn i ysgolion tan 30 Medi 2021.
- 1.2 Gwneir y newid hwn er mwyn galluogi'r apelau hyn i barhau i gael eu cynnal er gwaethaf anawsterau ymarferol sylweddol a achosir gan fesurau sydd eu hangen i gyfyngu ar ledaeniad y coronafeirws (COVID-19). Ymhlith y mesurau hynny mae'r mesurau cadw pellter cymdeithasol sy'n cyfyngu ar y gallu i bartïon gwrdd yn bersonol, a'r canllawiau ar hunanyngysu, sy'n achosi anawsterau o ran sicrhau digon o aelodau panel ar gyfer gwrandawiadau apêl.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

- 2.1 Dim.

3. Cefndir deddfwriaethol

- 3.1 Mae Rheoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) (Coronafeirws) (Diwygio) (Diwygio) 2020 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol. Fe'u gwneir o dan bwerau yn adrannau 94(5), (5A), 95(3), (3A) a 138(7) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (“Deddf 1998”), ac maent yn diwygio Rheoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) 2005 (O.S. 2005/1398 (Cy. 112)) (“Rheoliadau 2005”). Maent yn ddarostyngedig i weithdrefn penderfyniad negyddol.
- 3.2 Mae Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 yn ymestyn y mesurau datgymhwyso neu lacio cyfredol o ran Rheoliadau 2005 er mwyn newid gofynion gweithdrefnol a chyfansoddiadol mewn perthynas ag apelau derbyn i ysgolion mewn ymateb i effaith y coronafeirws ar drefniadau apelau derbyn ysgolion.
- 3.3 Mae gofynion yn ymwneud ag apelau derbyn i ysgolion wedi'u nodi yn Rheoliadau 2005 (fel y'u diwygiwyd gan Rheoliadau Diwygio Apelau 2020) a'r Cod Apelau Derbyn i Ysgolion, a byddant yn parhau felly. Gwneir y Cod Apelau Derbyn i Ysgolion o dan adran 85 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998.
- 3.4 Mae'r diwygiadau i'r rheolau gweithdrefnol a chyfansoddiadol sy'n ymwneud â phaneli apelau derbyn i ysgolion wedi'u rhoi ar waith drwy rinwedd Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 o dan adrannau 94(5) a (5A), 95(3) a (3A) a 138(7) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 yn hytrach nag unrhyw ddiwygiad i'r Cod Apelau Derbyn i Ysgolion. Y rheswm dros hyn yw y byddai'r weithdrefn ar gyfer diwygio'r Cod Apelau Derbyn i Ysgolion a bennir yn adran 85 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 yn gofyn am oedi cyn i'r rheolau gweithdrefnol a

chyfansoddiadol newydd ddod i rym, a fyddai'n annymunol o ganlyniad i'w natur frys. Bydd y Cod Apelau Derbyn i Ysgolion a Rheoliadau 2005 yn parhau i gael eu darllen ochr yn ochr â'i gilydd. Lle mae Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 yn diwygio gweithdrefn a bennir yn y Cod Apelau Derbyn i Ysgolion, rhoddir blaenoriaeth i Reoliadau Diwygio Apelau 2020.

- 3.5 Caiff canllawiau eu cyhoeddi ochr yn ochr â Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 er mwyn sicrhau y gall y rhai sy'n ymwneud ag apelau derbyn i ysgolion ddeall yn glir pa reolau i'w cymhwyso yn yr amgylchiadau perthnasol. O ystyried natur dros dro y rheolau gweithdrefnol a chyfansoddiadol diwygiedig, ystyrir hefyd ei bod yn addas i'r Cod Apelau Derbyn i Ysgolion barhau fel y mae a heb ei ddiwygio er mwyn galluogi'r rhai sy'n ymwneud ag apelau derbyn i ysgolion ddychwelyd at gyfres glir a chyfarwydd o reolau pan fydd pandemig y coronafeirws COVID-19 drosodd.
- 3.6 Mae Rheoliadau Apelau Derbyn 2020 yn berthnasol i'r weithdrefn ar gyfer apelau a gyflwynir cyn 30 Medi 2021, yn ogystal ag apelau sydd eisoes yn mynd rhagddynt ond nad ydynt eto wedi dod i ben ar y dyddiad y daw'r rheoliadau i ben.
- 3.7 Mae Asesiad Effaith Integredig wedi'i gynnal wrth lunio Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020. Caiff yr Asesiad Effaith a'r Rheoliadau eu hadolygu'n barhaus yn ystod y cyfnod tra byddant yn weithredol.

4. Diben ac effaith fwrriadedig y ddeddfwriaeth

- 4.1 Awdurdodau lleol yw'r awdurdodau derbyn ar gyfer ysgolion cymunedol a'r corff llywodraethu yw'r awdurdod derbyn ar gyfer ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir ac ysgolion sefydledig. Awdurdod derbyn sy'n gyfrifol am bennu a chymhwyso trefniadau derbyn ysgol. Mae'r pandemig a mesurau'r llywodraeth i leihau lledaeniad feirws COVID-19 yn effeithio ar allu awdurdodau derbyn (awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu, yn dibynnu ar y math o ysgol sydd dan sylw) i gynnal gwrandawiaidau ar gyfer apelau derbyn i ysgolion wyneb yn wyneb, sicrhau bod yna ddigon o aelodau ar y panel, a chadw at yr amserlen berthnasol.
- 4.2 I leihau'r broblem, ar 4 Mai 2020 cyflwynodd Llywodraeth Cymru Reoliadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) (Coronafeirws) (Diwygio) 2020. Mae Rheoliadau Diwygio 2020 yn datgymhwyso neu'n llacio rhai o ofynion Rheoliadau Trefniadau Addysg (Trefniadau Apelau Derbyn) (Cymru) 2005 a'r Cod Apelau Derbyn i Ysgolion, ac wedi caniatáu i awdurdodau derbyn gynnal apelau er gwaethaf cyfyngiadau pandemig y Coronafeirws.
- 4.3 Mae Rheoliadau Diwygio 2020 i ddod i ben ar 31 Ionawr 2021. Dywed awdurdodau lleol wrthym, er y bydd y Rheoliadau Diwygio yn eu galluogi i gwblhau apelau a ddaeth i law yn ystod cylch derbyn arferol 2020, maent yn pryderu y bydd y cyfyngiadau sy'n weithredol mewn ymateb i bandemig y coronafeirws yn parhau i effeithio ar apelau derbyn ar ôl i gyfnod Rheoliadau 2020 ddod i ben.

- 4.4 Gwyddom o adborth gan randdeiliaid y bydd y rhai sy'n gweithio i ddarparu'r apelau hyn yn croesawu'r ffaith y daw'r rheolau diwygio hyn i rym yn gyflym. Bydd y trefniadau newydd hefyd yn cael eu croesawu gan rieni a fydd yn parhau i gael yr hawl i apelio os na fyddant yn fodlon ar yr ysgol a gynigiwyd iddynt. Mae mesurau diogelu wedi'u cynnwys yn Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 er mwyn sicrhau y bydd apelwyr yn cael digon o amser a rhybudd i gyflwyno apelau o hyd, ac y bydd eu hapelau yn parhau i gael eu clywed yn deg, cyn gynted â phosibl o dan yr amgylchiadau, ac yn unol â gofynion cyfiawnder naturiol.
- 4.5 Er nad oes dim i atal apelau derbyn rhag cael eu cynnal ar ffurf rithwir yn ôl pob golwg, mae'r Cod Apelau Derbyn i Ysgolion wedi'i lunio ar sail y disgwyliad y bydd apelau'n cael eu cynnal yn bersonol, gyda phob parti ac aelod o'r panel yn bresennol yn gorfforol. Bydd cyfyngiadau Llywodraeth Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn ymwneud â chadw pellter cymdeithasol a hunanynysu yn cyfyngu ar argaeledd corfforol aelodau'r panel. Ar hyn o bryd mae'n ofynnol i bob panel gynnwys tri aelod o'r panel apêl ac ni all yr apêl fynd yn ei blaen heb banel o dri. Mae nifer o awdurdodau lleol yn cynnal nifer o baneli ar yr un pryd dros fisoedd yr haf er mwyn rheoli nifer uchel yr apelau. Gallai'r posibilrwydd bod rhai ysgolion wedi eu cau dros dro (neu y gallent gau yn y dyfodol) effeithio ar effeithiolrwydd y terfynau amser a bennir yn y Cod Apelau Derbyn i Ysgolion.
- 4.6 Mae'n bwysig bod y rhieni hynny sy'n anfodlon ar yr ysgol y mae eu plentyn wedi cael cynnig lle ynddi yn cael yr hawl i apelio pan fydd angen iddynt wneud hynny. Mae tystiolaeth anecdotaidd gan awdurdodau lleol yn awgrymu bod y mwyafrif o'r holl apelau'n cael eu cynnal rhwng mis Ebrill a chanol mis Gorffennaf. Ni fyddai gohirio pob apêl tan yr hydref neu hyd yn oed yn hwyrach yn deg i rieni na phlant y gall fod yn rhaid iddynt ddechrau mewn un ysgol ac yna symud i un arall os caiff eu hapêl ei chadarnhau.
- 4.7 Mae Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 yn ymestyn y mesurau datgymhwysu neu lacio y darperir ar eu cyfer yn Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 drwy ei gwneud yn bosibl parhau â'r hyblygrwydd cyfansoddiadol a gweithdrefnol, sy'n caniatáu, mewn rhai amgylchiadau, i baneli apêl ystyried apelau fel panel o ddau (yn hytrach na thri) ac i wrandawiadau gael eu cynnal o bell ar sail cyflwyniadau ysgrifenedig (yn hytrach nag yn bersonol), ac yn rhoi mwy o hyblygrwydd mewn perthynas â'r terfyn amser ar gyfer penderfynu ar apelau. Bydd hyn yn cefnogi hawliau rhieni, awdurdodau derbyn a phaneli apêl ac yn cynnal rhai gofynion i ddiogelu tegwch gweithdrefnol a chyfiawnder naturiol ar yr un pryd (gan gynnwys cynnal y gofyniad i'r panel gael ei gefnogi gan glerc hyfforddedig). Bydd hyn yn galluogi awdurdodau derbyn i barhau i ddelio'n effeithiol ac yn deg â phaneli derbyn ysgolion lle nad yw'n rhesymol ymarferol iddynt gydymffurfio â'r gofynion presennol o ganlyniad i bandemig y coronafeirws (COVID-19).
- 4.8 Yn ogystal, mae Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 yn diwygio'r terfynau amser sy'n berthnasol i'r broses apelio fel eu bod yn cyfeirio at ddiwrnodau calendr neu ddyddiad penodol yn hytrach na "diwrnodau ysgol" (sef y term a ddefnyddir yn y Cod Apelau Derbyn i Ysgolion). Bu

angen gwneud hyn yn sgîl y ffaith y gall fod lefelau gwahanol ac annisgwyl o gau ysgolion o ganlyniad i'r coronafeirws (COVID-19). Efallai na all ysgolion gynnig rhagfynegiadau clir o ran pryd y byddant ar agor nac fel arall. Mae'n bosibl y bydd yn anodd i rieni ac awdurdodau derbyn gael darlun clir o hyn yn ymarferol, a allai arwain at ansicrwydd ynglŷn ag union ddyddiadau terfynau amser. At hynny, os bydd ysgol wedi cau, mae'n bosibl y caiff y broses apelio ei gohirio'n annymunol am y cyfnod y bydd yr ysgol ar gau. Mae'r effeithiau hyn yn rhai eithriadol, ac ni fu modd eu rhagweld.

- 4.9 Bydd y rheoliadau hyn mewn grym am gyfnod penodol o amser, gan ddod i ben ar 30 Medi 2021. Ystyrir bod hwn yn ddyddiad dod i ben addas oherwydd dylai ganiatáu digon o amser i ddelio â'r holl apelau sy'n berthnasol i blant a fydd yn dechrau mewn ysgolion newydd ar ddechrau blwyddyn academaidd 2021/22 pan fydd nifer yr apelau hynny ar ei anterth. Bydd hefyd yn helpu i ddelio ag apelau a gaiff eu gohirio tan yr hydref, sydd hefyd yn gyfnod prysur o ran apelau sy'n deillio o geisiadau yn ystod y flwyddyn, yn aml ar gyfer grwpiau blwyddyn ar wahân i'r dosbarth derbyn neu flwyddyn 7. Caiff Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020 eu hadolygu'n barhaus yn ystod y cyfnod y byddant mewn grym.

5. Ymgynghori

- 5.1 Nid oes unrhyw ofyniad statudol i ni ymgynghori ynghylch Rheoliadau (Diwygio) (Diwygio) Trefniadau Apelau 2020. Fodd bynnag, yn ystod y cyfnod cyn cyflwyno Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020, rydym wedi ymgysylltu â nifer o randdeiliaid, gan gynnwys grŵp awdurdodau derbyn ysgolion Cymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru, sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob awdurdod lleol yng Nghymru ac awdurdodau esgobaethol ynghyd â nifer o swyddogion awdurdodau lleol unigol sy'n gyfrifol am apelau. Aethom ati hefyd i ofyn i awdurdodau lleol am eu barn ar y broses o weithredu Rheoliadau Diwygio Trefniadau Apelau 2020.
- 5.2 Mae'r adborth gan awdurdodau lleol a phaneli apelau wedi bod yn gadarnhaol. Er bod nifer fach wedi profi rhai problemau TG cychwynnol, llwyddwyd i'w datrys ac i gynnal apelau yn llwyddiannus. Mae cynnal yr apelau derbyn yn rhithiol wedi bod yn rhywbeth positif o ran amser teithio, cyfleuster a sicrhau bod aelodau paneli ar gael, ac mae'r hyblygrwydd wedi galluogi'r paneli i glirio'n gyflym y rhestr o apelau a oedd wedi cronni. Mae rhieni wedi gwerthfawrogi gallu parhau â'u hapelau yn ystod y pandemig. Mae awdurdodau lleol ac awdurdodau derbyn yn croesawu'r bwriad i ymestyn yr hyblygrwydd o ran gweinyddu apelau tan ddiwedd Medi 2021.
- 5.3 I sicrhau bod awdurdodau lleol ac awdurdodau derbyn yn cael gwybod am yr estyniad i'r mesurau llacio cyfredol, a'u bod yn gallu rhoi gwybod i rieni, cawsant eu hysbysu gennym am y bwriad ymhell cyn y diwrnodau cynnig cenedlaethol ar gyfer lleoedd mewn ysgolion cynradd ac uwchradd.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol

6.1 Nid oes unrhyw gostau nac arbedion yn sgil Rheoliadau Diwygio 2020, ac felly ni chwblhawyd Asesiad Effaith Rheoleiddiol. Ni ragwelir unrhyw effaith ar fusnesau, elusennau na chyrff gwirfoddol.

6.2 Bydd yr effaith ar y sector cyhoeddus i'w gweld ar ysgolion a ariennir gan y wladwriaeth, gan gynnwys awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu ysgolion i'r graddau bod y cyrff hyn yn gyfrifol am baneli apêl. O ganlyniad i'r rheoliadau diwygio hyn, bydd gan y cyrff sy'n ymwneud ag apelau derbyn i ysgolion fwy o hyblygrwydd o ran sut y gallant ymateb a defnyddio eu hadnoddau mewn perthynas ag apelau derbyn i ysgolion yn ystod pandemig y coronafeirws (COVID-19). Mae'r hyblygrwydd hwn wedi'i groesawu gan y sector, gan gynnwys rhieni na fyddant yn wynebu oedi cyn mynd i'r afael ag ansicrwydd o ran yr ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu. Mae anghenion awdurdodau derbyn yng Nghymru wedi llywio'r gwaith o baratoi'r Rheoliadau hyn yn fawr.

7. Y Gymraeg

7.1 Nid oes unrhyw oblygiadau o ran effaith gadarnhaol nac andwyol ar y Gymraeg.

8. Hawliau Plant

8.1 Rydym wedi cynnal Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant. Ni nodwyd unrhyw wrthdaro â CCUHP ac ni fydd unrhyw effaith negyddol ar blant na phobl ifanc. Diben y Cod Apelau yw sicrhau annibyniaeth paneli apelau derbyn a sicrhau bod pob apêl derbyn ar gyfer ysgolion a gynhelir yn cael ei chynnal mewn ffordd deg a thryloyw.

9. Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

9.1 Rydym wedi cynnal Asesiad Cydraddoldeb a Hawliau Dynol. Er y bydd y Rheoliadau newydd yn llacio'r gofynion presennol, mae mwyafrif helaeth gofynion y Cod Apelau Derbyn i Ysgolion yn dal i fod yn briodol, a dylid parhau i gydymffurfio â nhw. Ni fyddwn yn dileu unrhyw un o'r dyletswyddau clerco ar gyfer apelau derbyn. Mae clerco yn cyflawni rôl allweddol mewn perthynas â gwrandawladau apelau, gan roi cyngor ar y gyfraith yn ogystal â chadw cofnod cywir o drafodion a sicrhau bod y gwrandawriad yn un teg. Mae paragraff 3.3 y Cod Apelau yn nodi bod yn rhaid i glerco feddu ar ddealltwriaeth dda o'r gyfraith ynghylch derbyn dysgwyr i ysgolion, a bod wedi cael hyfforddiant priodol sy'n cynnwys y gyfraith ar gydraddoldeb. Mae hyn yr un mor berthnasol i wrandawladau apelau a gynhelir o bell neu a benderfynir ar sail cyflwyniadau ysgrifenedig yn unig.

9.2 Lle nad oes modd cynnal apêl wyneb yn wyneb, rhaid i'r panel gymryd camau i sicrhau y gall y partïon gyflwyno eu hachosion yn llawn yn rhithiol neu'n ysgrifenedig, a rhaid iddo fod yn fodlon bod modd penderfynu ar yr apêl mewn ffordd deg a thryloyw. Bydd yn dal i fod yn ofynnol i baneli gydymffurfio â'r holl ddeddfwriaeth berthnasol, gan gynnwys Deddf Cydraddoldeb 2010. Bydd hyn yn gymwys wrth ystyried cwestiynau fel trefniadau apelydd i ddod i'r gwrandawriad, neu ei gynrychiolaeth lle bydd angen mynediad o bell, a'r ddyletswydd i ystyried unrhyw addasiadau rhesymol angenrheidiol. Bydd y clerch yn gyfrifol am sicrhau bod unrhyw benderfyniadau a wneir mewn perthynas â cheisiadau am addasiadau rhesymol yn cael eu cofnodi fel rhan o gofnod yr apêl, a'u bod yn cael eu cadarnhau gan yr apelydd yn ysgrifenedig cyn y gwrandawriad. Bydd y canllawiau sy'n cyd-fynd â'r rheoliadau yn cyfeirio'n benodol at Ddeddf Cydraddoldeb 2010. Byddwn yn adolygu'r rheoliadau a'u heffaith ar grwpiau gwarchodedig yn barhaus, gan drafod yn gyson ag awdurdodau derbyn a monitro unrhyw ohebiaeth neu gwynion.

10. Preifatrwydd

10.1 Nid oes unrhyw oblygiadau o ran effaith ar faterion preifatrwydd. Mae paragraff 5.2 y Cod Apelau yn parhau i fod yn berthnasol i apelau a gynhelir o bell.

10.2 Dylai'r cadeirydd sicrhau bod apêl a gynhelir o bell yn cael ei chynnal yn breifat, bod pob parti yn gallu clywed popeth a gaiff ei ddweud, a bod gan bawb gyfle cydradd i gyfrannu. Os yw hyn yn amhosibl neu'n anymarferol i rai partïon, gellir seilio'r gwrandawriad ar y cyflwyniadau ysgrifenedig a ddarparwyd yn unig.

11. Asesiad o'r Effaith ar Gyfiawnder

11.1 Er nad oes Asesiad ffurfiol o'r Effaith ar Gyfiawnder wedi'i gynnal, ni nodwyd unrhyw effeithiau wrth ystyried y Rheoliadau hyn.